

Nechutová, Jana

[Zum Augustin-Gespräch der Gegenwart II. Herausgegeben von Carl Andresen]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1982, vol. 31, iss. E27, pp. 316-317

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109609>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

o mrtvých tělech pobitých viklefištů, která nebyla sto zůstat ležet na zádech tváří k nebi — „prout a multīs veridicīs communitēr dicebatur“, zatímco „corpora bonorum a viclefistīs interfectorum nec a canibus nec a porcīs lea velut nix alba seu quasi lota a sordibus ad celum versa facie iacebant...““. Charakteristické pro husitskou polemiku je též to, jak se obě strany ucházejí o univerzitu a jak tudíž katolická strana její ztráty želí (str. 15, 17). Zajímavá je absence prvku, běžného např. v polemice Husové i Pálčově, totiž nacionální argumentace (natio, idioma, lingua, liguagium), která se Ondřejovi (spis je navíc psán v emigraci) nabízela všude, kde mluví o tom, jak si čeští kacíři váží Angličana Viklefa (např. „Anglicum vero caudatum Wiclef cunctis preferentes“ str. 15), o kaceřování krále a královny (str. 21), o povolání Vitolda Litevského (str. 12) a konečně i při zmínkách o univerzitě. Ondřej dále — právem — spojuje české „viklefišty“ s lidovým kacířstvím, zejména s valdenskými a se sektou svobodného ducha (str. 17) — i to je zde prostředek ke snížení protivníka.

Všechna tato — a ovšem i další — místa budou mít význam pro literární historii středověké polemiky, zejména husitské. Z hlediska literárněhistorického je ovšem Traktatus zajímavý přinejmenším ještě i svým rétorickým a patetickým závěrem. Historik si patrně povšimne zase pozoruhodné důslednosti, s níž autor Traktátu má ve zvyku jedním dechem s Čechami jmenovat Moravu (str. 16, 17, 18), i nápadné skutečnosti, již zaznamenal už Pekař: Ondřej vůbec nemluví o Táboru ani o Táborech — v celém traktátu je jediná atypická zmínka (str. 23), nikde neužil ani označení „husité“, nýbrž pouze „viklefišty“.

Je tedy traktát M. Ondřeje z Brodu O původu husitů textem velmi a všestranně podnětným, takže jak prof. Kadlecovi, tak Muzeu husitského revolučního hnutí v Táboře, jež brožuru vydalo, patří za tento ediční čin díky a uznání. Nepovzbudil-li bádání o textu Brodova Traktátu překlad R. Urbánka, revidovaný B. Rybou, který vyšel pod titulem „O vzniku husitství“ ve Výboru z české literatury doby husitské I (Praha 1963, str. 428—435), věříme, že takovýto podnět vzejde z nové edice.

Jana Nechutová

Zum Augustin-Gespräch der Gegenwart II. Herausgegeben von Carl Andresen. Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1981, Wege der Forschung, Band 327. Stran 367.

Od vydání předchozího svazku studií „Zum Augustin-Gespräch der Gegenwart“ (Köln 1962, 1975) uplynulo dnes, kdy se objevuje jeho pokračování, téměř dvacet let. Má tedy tento druhý soubor reprezentovat hlavní problémy a směry augustinovského studia a jeho výsledky za tato minulá dvě desetiletí. Druhý svazek je uveden studií vydavatele obou souborů, předního znalce křesťanské antiky a Augustina zvláště, Carla Andresena, „Das Augustingespräch 1960—1980“ (str. 1—39). Je to shrnující, hodnotící a zároveň programová stať, filozoficky laděná a úměrně esejisticky zpracovaná. „Gesprächssituation“ je v Andresenově pojetí podmíněna spíše dobou než materiálem, kladení otázek a způsob jejich řešení vychází více z dobové podmíněné psychologie badatelova subjektu než z Augustina samotného jako objektu zkoumání. Rozhodně to platilo v době prvního Augustinova jubilea v tomto století v r. 1930, kdy se augustinovským životním a světovým názorem inspirovala filozofie existence, jak lze ukázat na příkladě Jaspersově. Duchovní situace r. 1954 (druhé Augustinovo jubileum) chápala už Augustina ne tolik jako partnera, spíše jako učitele; hojněmu zájmu se tehdy těšil tzv. politický augustinismus (názory na občanství boží i pozemské obce). — O něco posledních dvacet let, jež jsou vlastním předmětem úvodní staťi, se podle Andresena vyznačuje přesunem těžiště k věčnému bádání historickému a filologickému, ke specializaci studia. Zřejmě opravdu augustinovskými myslící a existencialisticky orientovaný autor to nevíta (zajímavé je jeho srovnání situace Augustina v současném světě a jeho pozicí za pozdní scholastiky, což demonstruje na P. Ricoeurovi: „In seinem (roz. Augustinově) Falle bedeutet das spezifische Fachgespräch einen beklagenswerten Verlust der Mitte, d. h., es signalisiert einen Positionsverlust Augustins in der Geistesituation der Gegenwart“ (str. 20).

V současnosti, tedy v sedmdesátých letech, není již stimulem ke studiu Augustina duchovní situace a potřeba dialogu, nýbrž nový historický a filologický materiál. Ačkoli je to pro Andresena spíše politováníhodné, je právě zde třeba začít s návrhem programu dalšího studia. Andresen nejprve shrnuje výsledky exaktní práce s novými nálezy, objasňujícími manicheismus ve vztahu k Augustinovu duchovnímu vývoji (fajjúmské nálezy v Medenet-Madi ze 30. let, nová rekonstrukce Ciceronova Hortensia), a mluví o nejnovejších životopisných monografiích (na prvním místě o známé biografii z pera Petera Browna, z níž jsou mimochodem — kromě další Brownovy stati — do této knihy pojaty hned dvě kapitoly). Jako zvláštní požadavek vyzdvihuje práci se slovní zásobou a s významem pojmů; mluví v této souvislosti o ediční a lexikografické činnosti a o nanejvýš aktuální potřebě augustinského lexikonu pojmů. Jen na základě nového přesného pochopení Augustina díky takovému pojmoslovnímu rozboru bude lze překonat současné specializované odbornictví a dospět k „Augustingespäch der Zukunft“.

Stati samy jsou rozděleny do tří oddílů: Der biblische Theologe, Der Sozialethiker, Der Lehrer der Erbsünde, a téměř všechny se zdají dosvědčovat stále trvajcí zájem o Augustinovo společenské učení a o jeho filozofii dějin. Tak je zde zastoupen, jak jsem již uvedla, londýnský historik P. Brown (který je vedle známé biografie autorem monografie o společnosti Augustinovy doby) statí o „populus Dei“ a o Augustinových sociálních a politických názorech. Německý potestantský historik Ulrich Duchrow, odborník v otázce nauk o dvou říších, se zabývá Augustinovou naukou o „civitas“, Augustinovo pojetí dějin je tématem stati R. A. Markuse, profesora středověkých dějin v Nottinghamu (který je autorem knihy „Saeculum, History and Society in the Theology of St. Augustine, 1970). Význam pro chápání Augustinových společenských nauk a dalšího vývoje augustinismu má též Brownův rozbor Augustinova pojetí vztahu křesťanského učení — „doctrina christiana“ — a (světské) učenosti, zajímavý zvláště výkladem vztahu hipponského biskupa k antické kulturní tradici, a studie J. F. González „Die Armut in der Spiritualität Augustins“; vychází z těsného teologického rámce, dospívá ovšem ke konkrétnímu zdůvodnění někdy překvapujících historické skutečnosti, že totiž augustinismus nikdy nečinil z křesťanské chudoby normu (požadavek chudé církve) a že pozemský majetek měl za eticky irrelevantní.

Vedle důrazu na politické a společenské teorie plyne ze všech uveřejněných studií také uskutečňování Andresenem postulované tendence ke studiu pojmů a jejich významu. Kromě rozborů ve zmíněných statích je třeba z tohoto hlediska upozornit na studii R. Lorenze, protestantského církevního historika (speciálně pro období patristiky) v Mohuči, „Gnade und Erkenntnis bei Augustin“, která rozebírá několik pojmů, jako „admonitio“, „notitia intus“, „illumination“ aj. Studii o významu slova je i na závěr publikace zařazený výklad Ricoeurův — „Die Erbsünde...“, který se stejně jako předcházející práce W. Simonise zabývá Augustinovým učením o dědičném hříchu a dotýká se tak jednoho z úhelných pojmů jeho nauky, který hrál tak velikou úlohu v pozdějších proměnách středověkého myšlení v heterodoxii a v reformaci, predestinatione.

Jana Nechutová

Ulrich Dönnges — Heinz Happ, Dependenz - Grammatik und Latein - Unterricht. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht 1977, stran 287.

V rozpětí dvou let již druhá významná publikace Heinze Happa zabývající se otázkami dependenční, resp. valenční gramatiky vznikla za autorské spoluúčasti gymnaziálního profesora Ulricha Dönngese. Zatímco první (Heinz Happ, Grundfragen einer Dependenz-Grammatik des Lateinischen, Göttingen 1976) přináší poznatky všeobecného charakteru, druhá, jak vyplývá ze samotného názvu, má zaměření zjevně praktické. Je koncipována jako návrh ke zdokonalení teorie i praxe ve vyučování latině aplikací obsahu a metod dependenční gramatiky, a tím adresována především učitelům, i když podle našeho názoru poskytuje bohaté možnosti i pro všestrannější studium současné latinistiky a neměla by chybět na stole odborníka, kterému leží na srdci pozice a úroveň latiny v naší školské soustavě.

Kniha je rozdělena do šesti kapitol, jejichž rozsah je přiměřený důležitosti zpraco-